

Judaismo monoteista Antzinaroko mundu politeistan

K.a. II. milurtekoaren bukaeran, **Ekialde Hurbilean** deitzen ditugun tribu nomadak bizi ziren, gaur egungo juduen arbasoak eta **judaismoaren** sortzaileak. Hebrearren ezaugarri nagusienetako bat erlijioa zen, izan ere, gainontzeko kulturak politeistak baziren ere, juduen arbasoek jainko bakar batean sinesten zuten: ziren.

..... lurraldera iritsi ondoren, sedentario bilakatu ziren **bi erresuma** osatuz XI. mendean: eta Erresuma horietako errege ezagunak eta bere semea izan ziren. Lehenak Jerusalem hiriburu bilakatu zuen eta bigarrenak Tenplu nagusia eraiki arazi zuen.

Inguruko inperio nagusien erasoak (....., eta Egipto) jasan ondoren, Jerusalem eta Tenplua deuseztatuak izan ziren K.a. VI. mendean. Hebrear gehienek Babilonian **erbesteratu** behar izan zuten: **lehen** izan zen. Garai hartan, hebrearrak, haien Historia eta sinesmenak kontserbatzeko asmoz, liburuetan idazten hasi ziren. Horien bilduma deitzen dugu. Hebrearrek haien lurraldera itzultzeko baimena lortu eta Jerusalemen berria eraiki zuten.

K.o. 70 urtean, matxinada baten ostean, **Erromatarrek** tenplua berriz eraitsi eta juduak zituen zigortzeko asmoz: **bigarren diaspora** izan zen. Geroztik, judutarrek deitutako tenpluetan biltzen hasi ziren haien jainkoa gurtzeko.